

Life, Culture and Education Today

(Book 3)

Editors

Dr Kalyan Gangarde
Prin. Dr V.D. Satpute
Prin. Dr V.S. Anigunte
Prin. Dr H.P. Kadam

Mahatma Gandhi Education and Welfare Society's
CENTRE FOR HUMANITIES AND
CULTURAL STUDIES, KALYAN (W)
www.mgsociety.in +91 8329000732 Email: chcskalyan@gmail.com

ISBN: 978-93-87377-21-9

Life, Culture and Education Today (Book 3)

Edited by Dr Kalyan Gangarde,

Prin. Dr V.D. Satpute

Prin. Dr V.S. Anigunte

Prin. Dr H.P. Kadam

© Mahatma Gandhi Education & Welfare Society

First Published: June 2020

Price: Rs 495/-

Published by

Mahatma Gandhi Education &
Welfare Society, Parbhani -431401
chcskalyan@gmail.com
www.mgsociety.in

Printed at

Snehal Printers and Book Binders,
Ramdasnagar, Parbhani – 431401
Maharashtra.
Mob. + 91 9730721393

All rights reserved. No material may otherwise be copied, modified, published or distributed without the prior written permission of copyright owner.

DISCLAIMER: Academic facts, views and opinions published by authors in the book express solely the opinions of the respective authors. Authors are responsible for their content, citation of sources and the accuracy of their references and biographies/references. The editorial board or Editor in chief cannot be held responsible for any lacks or possible violations of third parties' rights.

अनुक्रमणिका

१. उच्च शिक्षण : व्यक्तिमत्व विकास आणि मानवीय मूल्य
डॉ. एस.एन. आकुलवार | ०६
२. कोरोना व्हायरस : भारतीय अर्थव्यवस्थेवर परिणाम
अतुल दत्तु जगताप | १०
३. कोरोना १९ चा भारतातील लघु आणि मध्यम उद्योगावरील परिणाम
डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्वे | १४
४. आदिवासी समाजातील विधवा स्त्रीयांचा दर्जा : एक समाजशास्त्रीय
अध्ययन (संदर्भ बिलोली तालूका)
डॉ.सुरेश वि.धनवडे | २२
५. कोव्हिड-१९ साठी दरम्यान प्रतिकारक्षमतेचे महत्व व भूमिका
प्रा. वाकणकर गोविंद बन्सीधरराव | ३०
६. आंबेडकर विचार: शोधमीमांसा आणि भाष्य
डॉ.बी.एम.काळे | ३४
७. मध्ययुगीन संतकवयित्रीच्या कवितेतील जातलिंगभाव
डॉ. कीर्तीकुमार मोरे | ४१
८. महात्मा गांधीजीचे आदर्श गाव : एक अभ्यास
डॉ. मुरुडकर एम.एस. | ५१
९. कोव्हिड-१९ चे रोजगार व बँकिंग क्षेत्रावरील परिणाम:
एक चिकित्सक अभ्यास
डॉ. बी. एच. दामजी / श्री निखील महादेव तळेकर | ५३
१०. कोविड -१९ चा भारतावरील आर्थिक व सामाजिक परिणाम
डॉ. प्रतिभा सदाशिव देसाई | ५९
११. भारतातील रोजगार,आर्थिक व सामाजिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रावरिल
कोविड — १९ चा परिणाम
डॉ.संजय गव्हाणे | ६५
१२. भिल्लांचा लोकनाट्यप्रकार : सोंगाड्या
डॉ. मोनिका शांतीलाल ठक्कर | ७१
१३. आदिवाशींच्या शिक्षणाचे शवविच्छेदन करणारी कादंबरी :
माझी काटेमुंढरीची शाळा
संतोष मारुती लोंढे | ७७

उच्च शिक्षण : व्यक्तिमत्व विकास आणि मानवीय मूल्य

प्रा.डॉ. एस.एन. आकुलवार

लोकप्रशासन विभागए बलभीम महाविद्यालय, बीड.

प्रस्तावना : २६ जानेवारी १९५० रोजी भारताने राज्यघटना स्वीकारली त्याला ७३ वर्षे पूर्ण होत आहेत. या प्रदीर्घ काळात ही घटना कशा प्रकारे राबविली गेली? घटनेने नागरिकांना जे मुलभूत अधिकार दिले आहेत. त्या मुलभूत अधिकारांची काय अवस्था झाली? घटनेने दिलेले आश्वासने राज्यकर्त्यांनी कितपत पाळली? या प्रश्नांची उत्तरे नव्या पिढीने राज्यकर्त्यांना मागण्याची वेळ आज आलेली आहे. शिक्षण हा नागरिकांचा मुलभूत अधिकार असला पाहिजे याबाबत कोणाचे दुमत असण्याचे कारण नाही. त्यासाठी नागरिकांनीच संघटितपणे आवाज उठवण्याची गरज आहे. शिक्षणाकडे आता महात्मा फुले व राजर्षी शाहू महाराज यांच्या दृष्टिकोनातून पाहिले जात नाहीत शिक्षणाचे पूर्णपणे बाजारीकरण होत आहे. याचेबळी अर्थातच खेड्यातील शेतकऱ्यांची व गोरगरिबांची मुले/मुली ठरत आहेत. आपल्या देशातील शिक्षण व्यवस्थेकडे बघितले तर सरकारी शाळा, महाविद्यालये हे समाजातील दुर्बल घटकासाठी असतात.

उच्चशिक्षण केवळ श्रीमंतांची मक्तेदारी न राहता सर्वांना शिक्षणाचा समान हक्क व संधी मिळाली पाहिजे. ही भारतीय लोकशाहीचीच नव्हे तर कोणत्याही लोकशाहीची गरज आहे. भारताने जागतिकीकरणाचे धोरण स्वीकारल्यानंतर उच्च शिक्षणाकडे मोठ्या प्रमाणावर दुर्लक्ष होण्यास सुरुवात झाली. सरकार नवनवीन मार्गांचा अवलंब करून शिक्षणाच्या जबाबदारीतून स्वतःची सुटका करून घेवू इच्छीत आहे. सरकारकडे शिक्षणासाठी पैसा नाही असे सरकार म्हणते. मात्र राजकीय इच्छाशक्ती असल्यास पैसा सहजपणे उपलब्ध करता येवू शकेल. चांगल्या शाळा, महाविद्यालये ही आजची खरी गरज आहे. खाजगी आणि सरकारी शाळा, महाविद्यालयांची संख्या खूप आहे. पण तेवढेच पुरेसे नाही. परदेशी विद्यापीठांना देशात परवानगी देणारे विदेशी शिक्षण विधेयक हे म्हणूनच महत्वाचे आहे. त्यामुळे देशात अधिक चांगल्या शिक्षणसंस्था अस्तित्वात येतील. त्या संस्थांचा उगम विदेशात झालेला असेल. ही शाळा, महाविद्यालये भारतातील विद्यार्थ्यांवर आपला फिरंगीठसा उमटवतील. विदेशी शिक्षण संस्थांना अर्थात कोणत्याही तऱ्हेची सामाजिक